

Vad får en domare säga? En utredning av delegationen för domareetik om yttrandefrihet i den offentliga diskussionen, i synnerhet på sociala medier

Syftet med utredningen är att initiera en diskussion om domarnas användning av sociala medier.

1 Inledning till utredningen om sociala medier

Ett av syftena med delegationen för domareetik, som grundades 2023, är att upprätthålla en diskussion om de etiska principer som fastställts av Finlands domareförbund.¹ Utifrån diskussionen kan delegationen göra utredningar eller ge rekommendationer samt ta initiativ i yrkesetiska frågor för domare. På sitt årsmöte den 4 maj 2012 har Finlands domareförbund godkänt etiska principer för domare, som har publicerats på domardagarna den 12 oktober 2012.² Frågan om domarens deltagande i den offentliga diskussionen behandlas på ett ganska allmänt plan i de etiska principerna och principerna tar inte särskilt ställning till domarens användning av sociala medier. Man kan fråga sig om de etiska principerna som godkändes 2012 kan tillämpas på sociala medier på 2020-talet.

Antalet plattformar för sociala medier ökar och algoritmer styr allt effektivare den bild av världen som förmedlas till användaren. Det handlar inte enbart om en växelverkan mellan människor, utan allt oftare fungerar artificiell intelligens dels som ett stöd för användaren, men också som en part i diskussionen och som en allmän samtalsreglerare. Sociala medier gör det möjligt att förmedla information om globala fenomen, vilket samtidigt medför vissa oberäkneliga element. Domstolarnas verksamhet präglas dock av en viss stabilitet som en av demokratins och rättsstatens grundpelare. Detta skapar oundvikligen vissa motsättningar och det ankommer på domarkåren att i den egna gemenskapen bilda sig en uppfattning om de etiska dimensionerna av detta spänningsfält.

På sitt möte den 13 november 2023 beslutade delegationen för domareetik att påbörja arbetet med en utredning om domarens yttrandefrihet i den offentliga diskussionen med betoning på sociala medier. Syftet med utredningen är att skapa diskussion. Många av de synpunkter som framförs i utredningen gäller offentliga yttranden av domare också i allmänhet, inte enbart på sociala medier. Delegationen har dock ansett att det finns ett behov att bedöma särskilt användningen av sociala medier ur ett etiskt perspektiv. Delegationen kan senare ge en rekommendation om detta ämne. Då en domare använder sociala medier kan det uppstå situationer där det är oklart vad som är det rätta sättet att agera. Vid den etiska bedömningen är målet att hitta allmänna principer och riktlinjer. I diskussioner om domarens yttrandefrihet och aktiviteter på sociala medier ligger tonvikten ofta på eventuella problem som kan uppstå. I utredningen övervägs också om det kan finnas något positivt med att en domare har möjlighet att delta i diskussionen på sociala medier.

Under arbetet med utredningen har det i delegationen förts en intensiv diskussion om domarens yttrandefrihet på sociala medier. Under dessa diskussioner har man ofta tangerat frågan om artificiell intelligens, och delegationen kommer eventuellt att utreda detta ämne senare i en separat utredning.

¹ För en närmare redogörelse om de etiska principernas bakgrund och uppkomst, se Antti Tapanila: Tuomarin eettiset periaatteet (Oikeustiede – Jurisprudentia XLVI 2013, s. 223–311) samt Tapani Vasama: Tuomarin etiikan pilareita pystyttämässä (Isännän ääni – Juhlakirja Erkki Kustaa Rintala, 2015, s. 221–239).

² [tuomarin_eettiset_periaatteet.pdf](#)

2 Domarnas etiska principer som bakgrund till utredningen

Av dessa principer är de följande mest centrala med tanke på ämnet som avhandlas:

- Enligt punkt 1 förbinder sig en domare att följa rättsstatsprincipen och respektera mänskliga rättigheter samt grundläggande fri- och rättigheter.
- Enligt punkt 2 är en domare i sin uppgift som rättskipare oavhängig av den lagstiftande och verkställande statsmakten. Oavhängigheten förutsätter dessutom frihet från bindningar till andra maktutövare i samhället, såsom representanter för politik, näringsliv och massmedier.
- Enligt punkt 3 är en domare opartisk. Han eller hon utövar sitt ämbete utan rädsla för reaktioner från andra, utan förhandsuppfattningar och utan att förlora sitt opartiska förhållningssätt. I enskilda rättegångar låter en domare inte den offentliga debatten eller påtryckningsgrupper styra sig.
- Enligt punkt 4 handlar och uppträder en domare på ett sätt som stärker förtroendet för att hans ämbetsutövning grundar sig på lag och rättvisa. En domare ser till att även i privatlivet uppträda så att han eller hon inte riskerar sin opartiskhet eller förtroendet för utövningen av domarämbetet.
- Enligt punkt 5 har en domare samma yttrande- och föreningsfrihet som andra i samhället. Dessa friheter utövar han eller hon med det ansvar som ämbetet förutsätter och utan att glömma att domstolarna ska vara oavhängiga, opartiska och bemöta alla likvärdigt.
- Enligt punkt 15 framgår en domares viktigaste inlägg i en sak som han har handlagt i tjänsten av domstolsavgörandet. När en domare deltar i samhällsdebatten eller en vetenskaplig debatt håller han eller hon i minnet de skyldigheter som domarämbetet medför, såsom att domstolsöverläggningen är sekretessbelagd.

3 Övrigt bakgrundsmaterial

3.1 Allmänt

De etiska principerna fastställdes mot bakgrund av den diskussion som förekommit i övriga nordiska länder och inom ramen för Europarådet. Sedermera publicerade Europarådet 2010 sin rekommendation om domarnas verksamhet.³ Många av rekommendationerna bygger på de etiska Bangalore-principerna som har tillkommit inom FN.⁴ Vid beredningen av denna utredning har delegationen som källmaterial använt, förutom de etiska principerna, de internationella källor för domareetik som framgår nedan och som delegationen ansett vara de mest centrala. Med tanke på den nordiska diskussionen är det skäl att särskilt lyfta fram den i Sverige publicerade "God domarsed 2023", som syftar till att ständigt upprätthålla en diskussion om etiska frågor bland domarna.

3.2 Utlåtanden av Europarådets rådgivande domarkommitté (CCJE)

Den rådgivande kommittén av europeiska domare (Consultative Council of European Judges, CCJE) vid Europarådet har antagit utlåtanden (opinion)⁵, som tar upp viktiga frågor både om domstolarnas ställning och domstolarnas verksamhet. Vid beredningen av dessa utlåtanden har man beaktat i synnerhet de krav som Europeiska människorättskonventionen uppställer. När det gäller domarens yttrandefrihet och domarens aktivitet på sociala medier är utlåtandet om yttrandefrihet från 2022 det mest centrala.⁶ Viktiga synpunkter

³ Recommendation CM/Rec(2010)12 of the Committee of Ministers to member states on judges: independence, efficiency and responsibilities. Adopted by the Committee of Ministers on 17 November 2010.

⁴ UNODC har publicerat principerna 2018, The Bangalore Principles of Judicial Conduct. Man har berett principerna sedan 2000.

⁵ På Europarådets toppmöte i Warszawa 2005 godkände medlemsstaternas statsöverhuvuden och regeringar en handlingsplan där det ingår att beakta utlåtanden av CCJE på ett lämpligt sätt så att man kan hjälpa medlemsstaterna att skipa rättvisa på ett rättvist och snabbt sätt och utveckla alternativa metoder för att lösa tvister (CM(2005)80 final 17.5.2005).

⁶ CCJE Opinion No. 25 (2022) on freedom of expression of judges, [1680a973ef \(coe.int\)](https://www.coe.int/t/0900401680a973ef)

ingår också i övriga utlåtanden, till exempel om domarnas etik och deras ansvar (2002)⁷, om rätten och samhället (2005)⁸, och om domarnas och åklagarnas ställning i ett demokratiskt samhälle (2009)⁹.

CCJE har avsett att de etiska principerna ska fungera som anvisningar och normer för verksamheten genom att de beaktar domarens ställning och domsmaktens betydelse samt behovet av förtroende för dessa. Enligt CCJE borde etiska principer utvecklas i samråd med domarna själva och de borde ingå i domarnas utbildningsprogram.¹⁰

I CCJE:s utlåtande nr 25 (2022) har i punkt IX framförts följande rekommendationer:

1. En domare har rätt till yttrandefrihet precis som alla andra medborgare. Förutom denna personliga rättighet förutsätter också principerna om demokrati, maktindelning och pluralism att domarna fritt kan delta i den samhälleliga debatten, särskilt i frågor som rör domstolarna.
2. I situationer där demokratin, maktdelningen eller rättsstaten är hotade måste domarna stå fast och de har en skyldighet att försvara domstolarnas oberoende, den konstitutionella ordningen och återställandet av demokratin, både på nationell och internationell nivå. Detta inbegriper uppfattningar och åsikter i politiskt känsliga frågor och omfattar enskilda domares och mer allmänt domstolarnas interna och externa oberoende. Domare som uttalar sig på uppdrag av domstolsråd, en domarförening eller andra organ som representerar domstolar, har en större handlingsfrihet i detta avseende.
3. Förutom domarföreningar, domstolsråd eller andra oberoende organ har enskilda domare en etisk skyldighet att förklara rättssystemet, domstolarnas funktionssätt och deras värderingar för allmänheten. Domarna kan främja och bevara allmänhetens förtroende för domarna och domstolarnas verksamhet genom att öka förståelse och öppenhet samt genom att bidra till att motverka vilseledande uppfattningar i offentligheten.
4. När domarna utövar sin yttrandefrihet bör de tänka på sitt särskilda ansvar och sina särskilda skyldigheter i samhället, och visa återhållsamhet i att uttrycka sina uppfattningar och åsikter under alla sådana omständigheter där, sett ur en förnuftig betraktares perspektiv, deras uttalande skulle kunna äventyra deras oberoende eller opartiskhet, ämbetets värdighet eller domstolarnas auktoritet. I synnerhet borde domare inte uttala sig om innehållet i mål som de handlägger. Domaren ska också värna om sekretessen i rättsprocessen.
5. I regel borde domare inte bli inblandade i offentliga meningsskiljaktigheter. Också i sådana fall där domaren har rätt att vara medlem i ett politiskt parti eller domaren får delta i offentliga debatter, är det nödvändigt att domaren avstår från sådan politisk aktivitet som kan äventyra deras oberoende eller deras opartiskhet, eller domstolarnas anseende.
6. Domarna bör vara medvetna om både fördelarna och nackdelarna med mediekommunikation. Därför bör domstolarna tillhandahålla utbildning för domare om användningen av media, som kan vara ett utmärkt redskap för att nå ut till allmänheten. Samtidigt bör det framhållas att när de skriver något på sociala medier så blir varje publicering bestående, även efter att de har raderat det, och det kan fritt tolkas eller till och med tas ur sitt sammanhang. Att använda pseudonym rättfärdigar inte oetiskt beteende på nätet. Domarna bör avstå från att publicera något som kan äventyra allmänhetens förtroende för deras opartiskhet eller stå i strid med ämbetets eller domstolarnas värdighet.

⁷ CCJE Opinion No. 3 (2002) on ethics and liability of judges.

⁸ CCJE Opinion No. 7 (2005) on justice and society.

⁹ CCJE Opinion No. 12 (2009) on the relations between Judges and Prosecutors in a democratic society.

¹⁰ En sammanfattning av CCJE:s utlåtanden 17.3.2015 <https://rm.coe.int/1680702110>

På samma sätt i den av CCJE uppgjorda Magna Carta of Judges (Fundamental Principles) i punkten Ethics and responsibility 18. De-ontological principles, distinguished from disciplinary rules, shall guide the actions of judges. They shall be drafted by the judges themselves and be included in their training. [168063e431](https://rm.coe.int/168063e431) (coe.int)

7. Regler eller uppförandekoder om omfattningen av domarnas yttrandefrihet och eventuella begränsningar av dess utövande bör utarbetas av domarna själva eller deras organisationer.¹¹

3.3 FN-organet UNODC:s riktlinjer till domare om sociala medier

Domarens förhållande till sociala medier har behandlats grundligt också i FN:s drog- och brottsbekämpningsbyrås (UNODC, United Nations Office on Drugs and Crime) publikation "Non-binding guidelines on the use of social media by judges".¹² I riktlinjerna finns hänvisningar till Bangalore-principerna. I riktlinjerna behandlas på ett mångsidigt sätt vilken betydelse sociala medier kan ha för en domare: domarens medvetenhet om risker och möjligheter med sociala medier, möjligheten att domaren blir igenkänd på sociala medier, beteendet på sociala medier och vidare vad sociala medier innehåller, vänskaps- och övriga relationer på nätet, privatliv och säkerhetsfrågor samt utbildning för domare om sociala medier.

Gemensamt för plattformar för sociala medier, som till exempel Facebook, X, Instagram och LinkedIn, är att deltagarna kan dela meddelanden, bilder eller videoklipp och andra kan kommentera dessa publikationer. På plattformarna är det vanligen möjligt att kort meddela sin ståndpunkt till exempel genom att gilla ett inlägg. Vid en etisk bedömning är det skäl att beakta dessa särdrag hos sociala medier, som kan göra det svårt att se att användarens yttranden utgör offentliga ställningstaganden. Ibland når inläggen endast en mindre krets men i andra fall får inläggen stor synlighet också internationellt. På sociala medier kan man ofta vara vän eller följare till en annan användare. En sådan vän eller följare kan följa med användarens inlägg och även andra kan se att det föreligger ett dylikt "förhållande".

I de ovannämnda riktlinjerna av UNODC har det konstaterats att i vissa fall kan man jämställa vänskap eller följare på sociala medier med ett sedvanligt kundförhållande, till exempel att det finns en artikel av en kolumnist i en tidning och tidningen har läsare eller prenumeranter. I riktlinjerna har det dock noterats att i andra fall kan relationen vara mer personlig och det kan handla om en mycket nära relation. Detta är något som en domare måste beakta. Saken kan bedömas ur ett etiskt perspektiv och ofta kan det också uppstå frågor om jäv.

I de ovannämnda riktlinjerna har det också noterats att det har förekommit att domare har trakasserats på plattformar för sociala medier.

3.4 Rättspraxis från Europeiska människorättsdomstolen (EMD)

Delegationen uppgör inte en juridisk utredning, som direkt skulle ta ställning till tolkningen av olika bestämmelser. I Europeiska människorättsdomstolens rättspraxis har man dock behandlat situationer där det är frågan om en domares aktivitet på sociala medier. I EMD:s fall *Danilet v. Rumänien*¹³ hade en domare i två inlägg på Facebook framfört sin åsikt om olika hot mot rättsstaten. Domaren tilldelades tjänstemannarättsliga påföljder med hänvisning till att rättsväsendets anseende skulle ha skadats. EMD:s stora kammare ansåg att detta utgjorde en kränkning av artikel 10 (yttrandefrihet) i människorättskonventionen (omröstning). I målet *Kozan v. Turkiet*¹⁴ hade en domare på en privat Facebook-grupp delat en artikel som innehöll kritik av beslut som fattats av domarnas och åklagarnas höga råd. Domaren hade inte själv kommenterat artikeln. EMD:s kammare ansåg enhälligt att den tjänstemannarättsliga påföljd som tilldelats domaren utgjorde en kränkning av artikel 10.

¹¹ Delegationens översättning.

¹² [Social Media 2020.pdf \(unodc.org\)](#)

Riktlinjerna har uppgjorts av "The Global Judicial Integrity Network", vars syfte är att erbjuda stöd åt domstolarna när det gäller att förstärka deras rättsliga integritet och förhindra korruption inom rättsväsendet.

(a platform to provide assistance to judiciaries in strengthening judicial integrity and preventing corruption in the justice system).

¹³ [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-247839%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-247839%22]}) dom 15 december 2025.

¹⁴ [Kozan v. Turkey](#) (requête no. 16695/19, arrêt du 5 septembre 2022, laga kraft, hänvisat 1.8.2025, [ratkaisuseloste englanniksi](#))

4 Hur domstolarna deltar i den offentliga debatten

Frågan om hur domstolarna eller domarna deltar i den offentliga debatten är inte ny. Vid domstolarna har det funnits personal inom kommunikation vars uppgift har varit att sköta kontakterna till pressen. Med dagens sociala medier har det ofta hört till de pressansvarigas uppgifter att upprätthålla domstolens plattformar för sociala medier. Domstolarna har av hävd berättat om sin verksamhet genom att publicera årsberättelser. Domstolarna har hemsidor med allmän information om domstolens verksamhet. På dessa sidor publiceras betydande avgöranden och pressmeddelanden om dem. I samband med pressmeddelandet kan det uppges en föredragande eller en domare som har deltagit i avgörandet och som kan kontaktas för ytterligare information. Till denna del varierar praxis något. Vissa domstolar, till exempel de högsta domstolarna, publicerar uppdateringar på tjänsten LinkedIn.

Det är också skäl att nämna systemet med mediedomare, med vissa domare som har specialiserat sig på att berätta om domstolens avgöranden för media och allmänheten. Mediedomarna har haft en medieblogg där skribenterna har diskuterat olika fenomen inom domstolarna. Till exempel 11.1.2022 publicerades inlägget *”Domarna uttalar sig genom sina domar – är detta tillräckligt i dagens värld?” (Tuomarit puhuvat tuomioi-densa kautta – riittäkö tämä nykyään?)*¹⁵ Det finns också en Samtal med domare-podcast där mediedomarna diskuterar domstolarnas verksamhet tillsammans med sina gäster.

Det finns ingen lagstiftning om domstolarnas eller domarnas verksamhet på sociala medier och verksamheten styrs eller planeras inte centralt. Domstolsverket följer dock med hur domstolarna informerar om sin verksamhet som en del av kravet på offentlighet.¹⁶ Dessutom har enskilda domare ibland gett intervjuer och skrivit åtminstone i facktidsskrifter. Vissa domare har även publicerat memoarer om sin karriär.

5 Domareetik, användningen av sociala medier och yttrandefrihet

5.1 Domaren och plattformar för sociala medier

Ett typiskt fall när det gäller användningen av sociala medier kan vara att en domare har ett konto på sociala medier där han eller hon delar bilder och tankar om sitt liv med sin bekantskapskrets. Domaren kanske också följer olika fenomen till exempel på Instagram. Kanske finns domaren också på LinkedIn, där man i regel deltar med eget namn och yrke och även arbetsgivaren anges. På LinkedIn förekommer det ofta en samhällelig diskussion som har relevans med tanke på professionella teman, publikationer, evenemang och nätverkande.

5.2 Domarens roll och sociala medier

Domarens roll medför höga etiska förväntningar på hans eller hennes uppträdande på sociala medier, även jämfört med en typisk medborgare eller en annan tjänsteman.¹⁷ Då domaren använder sociala medier avspeglar sig hans eller hennes ställning på den privata sfären. Domaren lämnar inte ställningen som rättskipare då han eller hon avslutar dagen på domstolen eller stänger ärendehantering och sin jobbmejl. Domaren

¹⁵ Författare hovrättsråden Juha Hartikainen och Miikka Kärki, som har varit mediedomare i Helsingfors hovrätt.

¹⁶ Till exempel Domstolväsendets hållbarhets- och ansvarsrapport 2024, punkt 3.6, Öppen och transparent tillgång till information. Här redogörs det bland annat för nätverket av mediedomare.

¹⁷ På en domare tillämpas 4 kap. 14 § 2 mom. i tjänstemannalagen, som föreskriver att en tjänsteman skall uppträda så som hans ställning och uppgifter förutsätter. Statens tjänstemannaetiska delegation har 15.6.2016 utfärdat en rekommendation, som gäller tjänstemannen på sociala medier och i egenskap av tjänsteman. Enligt rekommendationen ska en tjänsteman bland annat i samtliga kontakter bibehålla ett gott uppförande och ovillkorligen undvika att framföra mot god sed stridande omdömen och uppfattningar om personer eller grupper. I rekommendationen betonas tjänstemannens eget omdöme, oavsett tid och plats. Angående domarens tjänstemannarättsliga särställning se även RP 7/2016 rd s. 43–44, 65–67 och s. 68, enligt vilken det föreskrivs i 1 kap. 5 § om domare och inte om domartjänster. Beträffande 6 § har det konstaterats att domstolarnas oberoende enligt grundlagen förutsätter att även domarna är oberoende när de använder domsmakt. Oberoendet är inte ett privilegium för domarna, utan en av garantierna för de grundläggande och mänskliga rättigheterna, och som också upprätthåller förtroendet för rättsväsendet.

undertecknar ärenden som han eller hon har avgjort med sitt namn som en representant för domstolen och är också en synlig aktör i rättssalen. Dessutom finns det en samhällelig aspekt på hur domaren betar sig och agerar på sociala medier. Domaren representerar domstolen, som har en speciell roll i samhället som utövare av domsmakt. En enskild domares uppträdande kan inverka på allmänhetens förtroende för domstolarna, andra domare, bilden av rättvisa domar samt på domarnas och domstolarnas anseende.

Då en domare är på sociala medier eller deltar i den offentliga debatten kan man förutsätta omdöme och försiktighet, som motsvarar de förväntningar som samhället har på domarens roll. Överlag förväntas det att en domare är föredömligt laglydig. Då man bedömer om en domare ska delta på sociala medier är det skäl att minnas att domaren är domare 24/7. Han eller hon kan inte undgå de etiska förpliktelser som hänger samman med domarämbetet då han eller hon gör något som privatperson på sociala medier. Inte ens under en period av tjänstledighet kan domaren utgå ifrån att bli helt fri från rollen som domare.

Vid en etisk bedömning kan man också diskutera i vilken mån en domare kan uppträda med eget namn på sociala medier. Domaren måste också pröva på vilket sätt ställningen som domare inverkar på deltagandet och på vilket sätt han eller hon anger sin ställning, eller om ställningen alls anges. Borde domaren undvika att använda titeln domare i diskussioner? Kan det bli oklart i vilken roll domaren deltar i diskussionen, om titeln anges? I den internationella diskussionen har man ganska ofta diskuterat frågan om en domare får uppge på sociala medier att han eller hon är en domare. Praxis varierar i olika länder. I dagens Finland torde man kunna utgå ifrån att man inte kan hålla sig kategoriskt avvisande till att denna uppgift nämns. Vid bedömningen har det dock ofta stor betydelse i vilket syfte uppgiften uppges. I den internationella diskussionen har man framhållit att ämbetets anseende inte får utnyttjas i syfte att främja företag eller andra aktörer. Situationen kan också framstå som problematisk om domarens agerande på sociala medier uppfattas som domstolsverkets eller domstolens ställningstagande även om domaren endast avsåg att uttrycka sin egen åsikt om något ämne.

Även frågan om att uppträda under pseudonym har skapat diskussion. Det torde vara klart att även om en domare är på sociala medier utan att ange sitt namn, befriar detta inte honom eller henne från etiska förpliktelser. Borde domaren vara återhållsam och överlag undvika att kraftigt ta ställning till olika frågor i offentligheten? Borde samhälleliga ställningstaganden i regel undertecknas med eget namn? På sociala medier förekommer dock grupper för till exempel hobbyer, där det kan vara vanligt att man deltar i diskussionen med signatur. Kan man då förutsätta att domaren skulle vara den enda som deltar i diskussionen med eget namn?

5.3 Domaren på sociala medier

Domstolens avgöranden har stor betydelse för parterna och dessutom kan avgörandet ha även samhällelig betydelse:

- Kan en domare delta i den offentliga debatten om avgöranden och/eller andra samhälleliga ämnen och borde han eller hon delta i debatten?
- Å andra sidan i vilken mån kan domaren delta i en dylik diskussion?

När man funderar på detta måste man beakta domarens roll (domaren kan inte frigöra sig från de krav som uppställs på rollen när han eller hon agerar som privatperson), den teknologiska utvecklingen (inklusive artificiell intelligens) och domstolarnas interna direktiv om kommunikation. En domare kan idka vetenskaplig forskning och kan delta i den vetenskapliga diskussionen, och domaren kan också delta i den politiska och samhälleliga diskussionen. En omfattande yttrandefrihet och domarnas oberoende är också något som hör till rättsstaten. Om man utgår ifrån att en domare deltar i den offentliga debatten försiktigt och oklanderligt korrekt, kan detta leda till att domarens oberoende och yttrandefrihet begränsas för mycket? I den offentliga

debatten kan kritiska synpunkter uppfattas som osakliga, även om de framförs artigt och utifrån fakta. Till yttrandefriheten hör ett visst svängrum. Vad kunde saklighetskravet betyda för en domare?

I Bangaloreprinciperna har man å ena sidan betonat att domaren ska visa återhållsamhet när det gäller att delta i den offentliga debatten. Å andra sidan har det i en kommentar till principerna diskuterats situationer där domaren upplever sig ha en moralisk skyldighet att ta ställning. I kommentaren hänvisas till att även en domare är en mänsklig individ med ett samvete, moral, känslor och värderingar. Enligt kommentaren kan domaren bruka sin yttrandefrihet genom att till exempel delta i manifestationer eller demonstrationer mot krig. Enligt kommentaren är detta ämnen som berör det lokala eller världsvida samfundet. Ifall frågor som anknyter till dessa ämnen senare kommer upp till behandling i domstolen kan domaren vid behov jäva sig.¹⁸

Då en domare deltar i den offentliga debatten kan man i bedömningen beakta om deltagandet möjligen leder till jävssituationer. I CCJE:s utlåtande nr 25 har man dock ansett att korrigerande åtgärder, som att stiga åt sidan på grund av jäv, är att föredra jämfört med att man mer generellt skulle begränsa domarnas yttrandefrihet för att undvika sådana situationer.¹⁹ I UNODC:s riktlinjer om sociala medier har det konstaterats att domaren inte ska använda sociala medier i sådan utsträckning att det inverkar negativt på domarens förmåga att sköta sitt ämbete.²⁰ Det centrala i domarens arbete är att lösa juridiska konflikter. Kan man tänka sig att en domare har ett visst svängrum att delta i den offentliga debatten, men att domarens deltagande i regel borde vara ganska begränsat? Begränsningarna av domarens yttrandefrihet skulle inte i första hand gälla innehållet i yttrandena.

Vid utövningen av sitt ämbete får domaren till vissa delar exakt kunskap om samhällliga konfliktsituationer från ett unikt perspektiv. Det är möjligt att domaren inser att det finns ett missförhållande som inte har diskuterats i offentligheten. Kan domaren göra en positiv insats för samhället genom att lyfta fram denna information i offentligheten? I synnerhet om domaren tar initiativet till en offentlig debatt är det dock skäl för domaren att alltid tänka på hur ett ställningstagande inverkar på allmänhetens uppfattning om domarens förutsättningar att på ett opartiskt sätt avgöra juridiska tvister. Domaren bör också vara medveten om att hans eller hennes infallsvinkel oundvikligen är begränsad. Dessa synpunkter bör dock inte leda till en alltför försiktig inställning till att delta i den offentliga debatten.

Och på vilket sätt kan en domare, eller kan han eller hon alls, delta i debatten om ett avgörande som domaren själv deltagit i? Då en domare deltar i diskussionen på sociala medier i flera roller samtidigt – som den som avgjort ärendet, den som informerar och som en som diskuterar saken allmänt – kan domaren råka ut för situationer med svåra etiska gränsdragningar, till och med till den grad att det äventyrar allmänhetens förtroende för domarens opartiskhet och för domarens förmåga att fullgöra sina tjänsteförpliktelser. Sekretessen för beslutsöverläggningar och övriga bestämmelser om sekretess uppställer gränser för diskussionen. Domaren ska göra skillnad på att informera om domstolens beslut och att diskutera besluten och även vara införstådd med att domstolen har meddelat eller kan meddela föreskrifter om hur man ska informera om domstolens avgöranden. En kontaktperson som uppges av domstolen kan svara på frågor i samband med att

¹⁸ UNODC, Commentary on The Bangalore Principles of Judicial Conduct (2007), punkt 140: "Occasions may arise when a judge - as a human being with a conscience, morals, feelings and values - considers it a moral duty to speak out. For example, in the exercise of the freedom of expression, a judge might join a vigil, hold a sign or sign a petition to express opposition to war, support for energy conservation or independence, or funding for an anti-poverty agency. These are expressions of concern for the local and global community. If any of these issues were to arise in the judge's court, and if the judge's impartiality might reasonably be questioned, the judge must disqualify himself or herself from any proceedings that follow where the past actions cast doubt on the judge's impartiality and judicial integrity."

¹⁹ Utlåtandets punkt 33: "Corrective measures, such as a judge's recusal or voluntary withdrawal, should be preferred to a general preventive infringement of judges' freedom of expression aimed at avoiding such situations."

²⁰ Punkt 9 i UNODC:s riktlinjer: "Judges should ensure that the level of their social media use does not adversely impact their capacity to perform judicial duties with competence and diligence."

det informeras om ett avgörande. I regel ska en domare följa de anvisningar som en domstol meddelat om hur man ska informera om domstolens avgöranden.

Kan det dock förekomma situationer där domaren ser det som nödvändigt att i offentligheten kommentera sina egna avgöranden, även om någon försöker förhindra det? Och hur ska en dylik situation bedömas med beaktande av domarens oberoende och domarens individuella yttrandefrihet? Om det handlar om en period av samhällelig kris, kunde det då vara motiverat att en domare skulle yttra sig om till exempel rättsordningens grunder och hot mot domstolarna? Det finns flera internationella exempel på situationer där maktens tredelning och domstolarnas oberoende har varit hotade och domarna inte har förhållit sig passiva till den offentliga debatten.

Delegationen har uppfattat att man i Sverige förhåller sig i många avseenden mer öppet till offentlighetsfrågor än i dagens Finland. Detta tar sig uttryck både i lagstiftning och i konkret verksamhet. I Sverige har det förekommit att en domare har deltagit i intervjuer om sitt eget avgörande, till exempel i nyhetssändningar i TV. Detta har gällt också mål som innehåller sekretessbelagda delar, till exempel sexualbrott. Borde det finnas en beredskap att tillämpa en motsvarande praxis i Finland?

Enligt internationella rekommendationer har domaren en etisk skyldighet att berätta för allmänheten om rättsordningen, om domstolarnas verksamhet och deras värderingar så att allmänheten kan få en större förståelse och därmed även ett större förtroende för domstolarna. Syftet med systemet med mediedomare vid domstolarna är att öka transparensen i domstolarnas verksamhet. Ett ytterligare mål är att öka den allmänna kännedomen om domstolarnas verksamhet och rättspraxis i allmänhet.²¹ Förutom mediedomare kan även andra domare delta i denna diskussion.

5.4 Andra etiska synpunkter på användningen av sociala medier

I den internationella diskussionen har man också behandlat frågan om vänskapsförhållanden och följare på sociala medier. Hur ska man till exempel förhålla sig till att en advokat som uppträder i domstolen är vän med en domare på Facebook? Frågan anknyter mer allmänt till kollegialitet. Juristförbundet har godkänt etiska regler för jurister och där nämns²² att "En jurist skall i sitt arbete uppträda sakligt och handla opartiskt. Kollegialitet får inte inverka på saken." Borde domaren vara försiktig, om ett biträde som uppträder i samma domstol vill bli domarens vän eller få motsvarande ställning på sociala medier? En svårare fråga är huruvida en jurist borde avsluta tidigare vänskapsband på sociala medier, om han eller hon utnämns till domarämbetet. I sådana fall kan slutresultatet bli att vänskapsbandet inte syns på sociala medier men existerar de facto.

I den internationella diskussionen har det ibland framförts att en domare borde kritiskt granska tidigare inlägg på sociala medier när han eller hon blir utnämnd till domare.

Då man bedömer en domares aktivitet på sociala medier är det vanligen inte endast fråga om att begrunda ett teoretiskt ideal. Etiska överväganden anknyter ofta till praktiska hänsyn och behovet av utbildning. Hur borde en domare hantera media? Vad borde en domare veta om olika plattformar för sociala medier? Information som samlats in om domare kan även användas mot en eller flera domare, till exempel för personangrepp eller för riktade trakasserier. Delegationen anser att en viktig synpunkt är behovet att skydda domaren mot de negativa konsekvenser som förknippas med sociala medier och internet i allmänhet.

6 Avslutningsvis

I många länder har det publicerats etiska riktlinjer om sociala medier för domare, i synnerhet efter att CCJE:s utlåtande nr 25 (2022) publicerades. I utlåtandet har det ansetts att domarna själva borde utarbeta regler

²¹ [Mediedomarnätverket - Tuomioistuinlaitos](#)

²² [Juristin eettiset ohjeet - Juristiliitto](#)

eller uppförandekoder om omfattningen av domarnas yttrandefrihet och eventuella begränsningar av den. Den finländska domarkårens åsikt är viktig då man överväger om det i Finland behövs etiska rekommendationer om sociala medier.

Delegationen för domareetik anser att det är viktigt att man genom en diskussion inom domarkåren kunde utforma en ståndpunkt om bland annat följande frågor:

- Borde de etiska principerna som fastställdes 2012 kompletteras beträffande sociala medier?
- Kunde rekommendationerna i CCJE:s utlåtande nr 25 vara lämpliga som etiska riktlinjer för sociala medier?
- Vilka andra aspekter av teknologi borde man beakta då en eventuell rekommendation utarbetas, med hänsyn även till den snabba utvecklingen inom teknologi?
- Finns det ett behov av vägledning och utbildning för konkreta situationer i praktiken?
- Har domarkåren praktiska erfarenheter av frågor och situationer som gäller användningen av sociala medier?

Med denna utredning inleder delegationen för domareetik diskussionen och uppmanar domarkåren att delta i diskussionen!